

Anti-Copyright

**SOUTHEAST ASIAN
ANARCHIST LIBRARY**

มานุษยวิทยากับอนาธิปไตย

Brian Morris

Brian Morris
มานุษยวิทยากับอนาธิปไตย
2014

Retrieved on 2021-01-08 from
<https://slaveswithoutmasters.netlify.app/post/morris-anarchism-and-ecology-and-anarchism>

ต้นฉบับ: Morris, Brian. 2014. "Anthropology and Anarchism." *Anthropology, Ecology, and Anarchism*. Oakland: PM Press.

ผู้แปล: Peam Pooyongyut

sea.theanarchistlibrary.org

2014

Contents

นักมานุษยวิทยากับลัทธิอนาธิปไตย: รีคลูส์ (Reclus) บูร์เกล (Bouglé) มอส (Mauss) และแรดคลิฟ-บราวน์ (Radcliffe-Brown)	3
นักอนาธิปไตยกับมานุษยวิทยา: โครพอทกิน (Kropotkin) บู้คชิน (Bookchin) แคลสท์ (Clastres) เซอร์ซาน (Zerzan)	5
บทสะท้อนว่าด้วยลัทธิอนาธิปไตย	8
อ้างอิง	13

Miller, David. 1984. *Anarchism*. London: Dent.
 Mintz, Jerome R. 1982. *The Anarchists of Casas Viejas*. Chicago: University of Chicago Press.
 Pepper, David. 1996. *Modern Environmentalism*. London: Routledge.
 Ward, Colin. 1973. *Anarchy in Action*. London: Allen & Unwin.
 Zerzan, John. 1988. *Elements of Refusal*. Seattle: Left Bank Books.
 Zerzan, John. 1994. *Future Primitive and Other Essays*. Brooklyn: Autonomedia.

ผู้เขียน: Brian Morris นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน เขามีความสนใจด้านสังคมโบราณ ศาสนา นิเวศวิทยา และอนาธิปไตยในแง่มุมมองทางมานุษยวิทยา

มานุษยวิทยากับอนาธิปไตยนั้นมีความเกี่ยวข้องกันอย่างสมัครงาย อยู่หลายทางด้วยกัน แม้ว่าสิ่งที่มานุษยวิทยาสนใจจะศึกษานั้นมีหลายหลาก ถูกขอย่อยออกไป และการสำรวจของมันก็ค่อนข้าง เนื่องจากเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของมนุษย์ แต่ในทางประวัติศาสตร์แล้วก็ยังมีเฉพาะเจาะจงอยู่ นั้นคือการศึกษาสภาพสังคมก่อนที่จะมีรัฐ

เพียงแต่อย่างมีความเข้าใจผิดๆ เกี่ยวกับการพรรณนาถึงลักษณะของมานุษยวิทยาในอดีตว่าเป็นการศึกษากลุ่มคนที่เรียกว่า “ชนบุพกาล” (primitive people) หรือ กลุ่มคนที่ “มาจากประเทศหรือดินแดนอื่น” (exotic) เช่นนั้นแล้ว พวกเขาจึงมีการกระทำหรือปฏิบัติการที่ “ป่าเถื่อน” และ “ขาดหายไป” ซึ่งวัฒนธรรม การมองเช่นนี้เจือไปด้วยอคติพอสมควร และเป็นการอธิบายมานุษยวิทยาที่ไม่แม่นยำนัก เนื่องจากสาขาวิชานี้ก็มีความนิยม “การศึกษามานุษยวิทยาในบ้านเกิด” มาเป็นเวลานาน และงานศึกษาทางมานุษยวิทยาหลายชิ้น ก็มีสนามอยู่ในประเทศอินเดีย จีน และญี่ปุ่น จึงเป็นเรื่องน่าสังเกตว่างานของ เจมส์ คลิฟฟอร์ด (James Clifford) และ จอร์จ มาร์คัส (George Marcus) (1986) ซึ่งหลายคนมองว่าเป็นงานรากฐานของงานมานุษยวิทยาเชิงวรรณกรรมหรือมานุษยวิทยาหลังสมัยใหม่ ไม่เพียงแต่จะละเลยมานุษยวิทยาแบบสตรีนิยม แต่ยังปฏิเสธงานชาติพันธุ์วรรณาที่เขียนโดยนักวิชาการที่ไม่ใช่ “ชาวตะวันตก” ไปโดยสิ้นเชิง เช่นงานของ ศรีนิวาส (M. N. Srinivas) เคนยัตตา (Jomo Kenyatta) เฟย (Fei Xiaotong) และ อัยยัพพัน (A. Aiyappan) เป็นต้น แต่เหตุผลหนึ่งที่สำคัญคือ มานุษยวิทยาเป็นสาขาวิชาของสังคมศาสตร์ ที่เน้นย้ำให้ความสำคัญแก่สังคมที่ถูกสังคมที่ปราศจากรัฐ อันที่จริงงานของ อีแวน-พริทชาร์ด (E. E. Evan-Pritchard) ที่ศึกษากลุ่มชนเผ่านูเออร์ (Nuer People) (1940) ก็ได้อธิบายระบบการเมืองของพวกเขาว่าเป็นเหมือนกับ “สภาวะอนาธิปไตยที่มีระเบียบ” ส่วนหนังสือเล่มเล็กๆ ที่เต็มไปด้วยข้อมูลน่าสนใจของ แฮโรลด์ บาร์เคลย์ (Harold Barclay) ที่ชื่อว่า *กลุ่มชนผู้ไร้รัฐ (People Without Government)* (1992) นั้นมีชื่อรองที่มีนัยสำคัญว่า *มานุษยวิทยาของอนาธิปไตย (The Anthropology of Anarchism)* โดยบาร์เคลย์ก็ได้แยกแยะความแตกต่างระหว่าง อนาธิปไตย (anarchy) ซึ่งหมายถึงสังคมที่ถูกจัดระเบียบโดยไม่ต้องมีรัฐ กับอนาธิปไตย (anarchism) ซึ่งหมายถึงขบวนการและธรรมเนียมทางการเมืองที่เริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดในช่วงศตวรรษที่ 19

นักมานุษยวิทยากับลัทธิอนาธิปไตย: รีคลุส (Reclus) บูร์เกล (Bouglé) มอส (Mauss) และแรดคลิฟฟ์-บราวน์ (Radcliffe-Brown)

บทความชิ้นนี้ต้องการสำรวจความเชื่อมโยงบางประการระหว่างลัทธิอนาธิปไตยกับมานุษยวิทยา โดยจะสำรวจนักมานุษยวิทยาบางคนที่มีความสัมพันธ์กับแนวทางแบบอนาธิปไตย ตรวจสอบอย่างคร่าวๆ ว่านักอนาธิปไตยเหล่านี้ใช้แง่มุมทางมานุษยวิทยาใส่เข้าไปในงานเขียนของพวกเขา และสุดท้ายผมจะสรุปด้วยข้อโต้ตรงส่วนตัวที่มีต่อลัทธิอนาธิปไตย

นักมานุษยวิทยาหลายต่อหลายคนมีความเกี่ยวพันกับอนาธิปไตย หนึ่งในงานเขียนชาติพันธุ์ชิ้นแรกๆ คือหนังสือของ อีลี เรคูลส์ (Élie Reclus) ที่มีชื่อว่า *ชนบุพกาล (Primitive Folk)* ตีพิมพ์ในปี 1903 และมีชื่อรองว่า *การศึกษาชาติพันธุ์วิทยาว่าด้วยการรวมตัว (Studies in Corporative Ethnology)* งานชิ้นนี้ยึดเอาข้อมูลที่ได้จากข้อเขียนของนักเดินทางและผู้เผยแพร่ศาสนา มีกลิ่นอายของทฤษฎีวิวัฒนาการเช่นเดียวกับหนังสือเล่มอื่นๆ ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ที่มีจะกล่าวถึงทฤษฎีดังกล่าว แต่หนังสือเล่มนี้ของเรคูลส์มีความเข้าอกเข้าใจต่อกลุ่มชนอย่าง อาปาเช่ (Apache) นายาร์ (Nayar) โทดา (Toda) และอินูอิท (Inuit) อยู่พอสมควร เขายืนยันว่ากลุ่มวัฒนธรรมเหล่านี้มีความเสมอกันกับ “รัฐที่ถูกมองว่าเจริญแล้ว” ทั้งในด้านศีลธรรมและปัญญา และนำเสนอใจอย่างยั้งว่าเรคูลส์ใช้คำว่า Inuit (ซึ่งในปัจจุบันเป็นเรื่องปกติ) ที่มีความหมายว่า “ผู้คน” แทนการใช้ศัพท์ภาษาฝรั่งเศส เอสกิโม (Eskimo) อีลีเป็นพี่ชายและสหยาชวีชีวิตกับ อีลีซี (Élisée Reclus) ซึ่งเป็นนักภูมิศาสตร์และนักอนาธิปไตยผู้มีชื่อเสียงกว่าคนพี่

นักมานุษยวิทยาฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งที่มีความเห็นพ้องกับลัทธิอนาธิปไตยก็คือ เซลสทีน บูร์เกล (Célestin Bouglé) ที่ไม่เพียงแต่เขียนงานคลาสสิกเกี่ยวกับระบบวรรณะของอินเดีย (1908) แต่ยังมีงานชิ้นสำคัญที่ศึกษาเกี่ยวกับพรูดง (Proudhon) ด้วย บูร์เกลเป็นคนแรกๆ ที่ยืนยันว่าพรูดงเป็นนักสังคมวิทยา (1911) (คำยืนยันนี้ของบูร์เกลเป็นที่ถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง) ในความเป็นจริงนั้น มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างแนวทางของวิชาสังคมวิทยาฝรั่งเศสที่มีเดิร์กเคม (Emile Durkheim) เป็นจุดโฟกัส กับลัทธิอนาธิปไตยและสังคมนิยม แม้ว่าตัวเดิร์กเคมเองจะเป็นปรปักษ์กับเดิร์กเคมเป็นพวกสังคมนิยมแบบกิลด์ (guild) แต่หลานของเขา มาเซล มอสส์ (Marcel Mauss) เขียนงานคลาสสิกที่ชื่อว่า *ของขวัญ (The Gift)* (1925) ที่พูดถึงการแลกเปลี่ยนต่างตอบแทนหรือกาหนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่เต็มไปด้วยแนวคิดอนาธิปไตย แต่มันยังเป็นงานพื้นฐานของวิชามานุษยวิทยาที่เหลือ ส่วนนักมานุษยวิทยาอังกฤษมีความเชื่อมโยงกับอนาธิปไตยน้อยกว่าแต่ก็มีเรื่องให้ชวนจำเอาไว้ว่า บุคคลที่ถูกเรียกว่าเป็น “บิดา” ของวิชามานุษยวิทยาภาษาอังกฤษ เอ.อาร์ แรดคลิฟฟ์-บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown) เคยเป็นนักอนาธิปไตยในตอนที่เขายังหนุ่ม

อัลเฟรด บราวน์ เป็นเด็กหนุ่มจากเบอร์มิงแฮม เขามุ่งหวังและเตรียมพร้อมที่จะเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย โดยมีพี่ชายคอยสนับสนุน บุคคลที่ส่งอิทธิพลต่อเขามีอยู่สองคนด้วยกัน คนแรกคือ อัลเฟรด ไวท์เฮด (Alfred Whitehead) ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับองค์อินทรีย์ของเขามีอิทธิพลต่อแรดคลิฟฟ์-บราวน์ เป็นอย่างมาก ส่วนอีกคนหนึ่งคือ โครพอทกิน (Peter Kropotkin) ที่งานเขียนของเขาเป็นสิ่งที่บราวน์ในช่วงเวลาที่ยังเป็นนักศึกษา แรดคลิฟฟ์-บราวน์ถูกรู้จักในอีกชื่อหนึ่งว่า “บราวน์อนาธิปไตย” แต่ช่างโชคชะตา! ออกซ์ฟอร์ดทำให้เขาเปลี่ยนไป ภายหลังจากบราวน์จึงกลายมาเป็นปัญญาชนหัวสูง และเปลี่ยนชื่อด้วยการเพิ่มชดเข้าไปเป็น “เอ. อาร์. แรดคลิฟฟ์-บราวน์” แต่ก็อย่างที่ ทิม อินโกลด์ (Tim Ingold) ได้เขียนเอาไว้ว่า งานของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ ออบอลไปด้วยแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตทา แม้ว่ามันจะมีความคล้ายคลึงกับหน้าที่นิยมแบบเดิร์กเคม แต่เขาก็มักจะพูดถึงประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งอำนาจ และประวัติศาสตร์เป็นหลัก (1986)

แม้ว่าอนาธิปไตยจะมีอิทธิพลต่อวิชามานุษยวิทยาเพียงเล็กน้อย แต่นักมานุษยวิทยาหลายคนก็ถูกมองว่าเป็น (เช่น โบแอส ราดิน และ ไดมอนด์) ส่วนนักอนาธิปไตยกลับดึงเอาแนวคิดวิชามานุษยวิทยาไปใช้อย่างแพร่หลายจริงๆ แล้วมีความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างอนาธิปไตยและมาร์กซิสต์ในการมองวิชามานุษยวิทยา นักอนาธิปไตยเกี่ยวพันกับงานชาติพันธุ์วรรณาเป็นหลัก ส่วนมาร์กซิสต์นั้นดูจะไม่ค่อยยึดวิชามานุษยวิทยาสัก พวกเขามีนเฉยแม้กระทั่งความสนใจทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ของมาร์กซ์และเอนเกลส์

กับรัฐ นักวิชาการชาวยิว มาร์ติน บูเบอร์ (Martin Buber) เรียกความต่างนี้ว่าเป็นหลักการทาง “การเมือง” กับ “ทางสังคม” บูเบอร์เป็นเพื่อนสนิทกับนักอนาธิปไตย กุสตาฟ แลนเดาเออร์ (Gustav Landauer) และสิ่งที่แลนเดาเออร์เสนอไว้ก่อนหน้าฟูโกต์อย่างยาวนานก็คือ รัฐไม่สามารถถูกทำลายลงจากการปฏิวัติ แต่เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์แบบใหม่ ด้วยการสร้างแบบแผนทางสังคมและรูปแบบการจัดการที่ทุกคนมีส่วนร่วม ขอบเขตทางสังคมดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นอยู่ใกล้แสนใกล้กับสังคมทุกวันนี้ ดำรงอยู่ไปพร้อมกันกับรัฐ ความเห็นของแลนเดาเออร์ก็เช่นเดียวกับ โคลิน วาร์ด (Colin Ward) สภาวะอนาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่มีมานานก่อนที่รัฐจะกำเนิดเพียงเท่านั้น และไม่ได้ดำรงอยู่แค่ในกลุ่มชนอย่างนาโร หรือปืออาโรอา ที่อาศัยอยู่ชายขอบของระบบทุนนิยมแล้วมันก็ไม่ใช้สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย แต่อนาธิปไตยคือรูปแบบของชีวิตทางสังคมที่จัดการตัวมันเอง มันยังคงเป็นเช่นนั้นเสมอ แม้ว่าจะไม่เป็นที่จดจำและถูกฝังกลบอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมและรัฐ มันเป็นเหมือนกับ “เมล็ดที่อยู่ใต้หิมะ” ดังที่วาร์ดกล่าวไว้ (1973) อนาธิปไตยเป็นแนวคิดพื้นฐาน “สังคมที่จัดการตนเองโดยปราศจากรัฐบาลนั้นเป็นไปได้ และพึงปรารถนา”

อ้างอิง

Barclay, Harold. 1982. *People without Government*. London: Kahn & Averill.
Bookchin, Murray. 1982. *The Ecology of Freedom*. Palo Alto: Cheshire Books.
Bookchin, Murray. 1995. *Re-enchanting Humanity*. London: Cassell.
Bottomore, Tom, ed. 1983. *A Dictionary of Marxist Thought*. Oxford: Blackwell.
Clastres, Pierre. 1977. *Society against the State*. Oxford: Blackwell.
Clifford, James, and George E. Marcus, eds. 1986. *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley: University of California Press.
Ellen, Roy F. 1986. “What Black Elk Left Unsaid.” *Anthropology Today* 216: 8–12.
Gledhill, John. 1994. *Power and Its Disguises: Anthropological Perspectives on Politics*. Condon: Pluto Press.
Hann, Chris M. 1993. *Socialism: Ideals, Ideologies and Local Practice*. London: Routledge.
Hart, John M. 1978. *Anarchism and the Mexican Working Class, 1860–1931*. Austin: University of Texas.
Hindness, Barry, and Paul Q. Hirst. 1975. *Pre-Capitalist Modes of Production*. London: Routledge & Kegan Paul.
Ingold, Tim. 1986. *Evolution and Social Life*. Cambridge: Cambridge University Press.
Marshall, Peter. 2010. *Demanding the Impossible: A History of Anarchism*. Oakland: PM Press.

7. คำวิจารณ์อนาธิปไตยข้อต่อมาก็คือ อนาธิปไตยมีวิสัยทัศน์ทางการเมืองที่คับแคบ คือมองว่ารัฐเป็นต้นกำเนิดของความเลวร้ายทั้งหมด โดยที่ไม่สนใจมิติอื่น เช่นเศรษฐกิจและสังคม นี่เป็นการตีความอนาธิปไตยที่ผิดพลาด ซึ่งมาจากวิสัยทัศน์อนาธิปไตยถูกนิยาม และบางส่วนก็มาจากนักประวัติศาสตร์สายมาร์กซิสต์ที่พยายามสกัดกั้นอนาธิปไตยออกไปจากขบวนการ แต่ถ้าใครสักคนลองสำรวจงานคลาสสิกของนักอนาธิปไตย อย่างเช่น โครพอทกิน โกลด์แมน มาลาเตสตา และดอลสตอย รวมทั้งคุณลักษณะของขบวนการอนาธิปไตยในสเปน อิตาลี เม็กซิโก และฝรั่งเศส พวกเขาจะเห็นอย่างชัดเจนว่าอนาธิปไตยไม่ได้มีวิสัยทัศน์ที่คับแคบ มันตั้งคำถามอยู่เสมอต่ออำนาจและการกดขี่ทุกรูปแบบ อีกทั้งยังวิพากษ์ระบบทุนนิยมและศาสนาเช่น นักอนาธิปไตยส่วนใหญ่เป็นสตรีนิยม หลายคนแสดงออกว่าต่อต้านการเหยียดเชื้อชาติ และปกป้องเสรีภาพของเหล่าเด็กกำ การวิพากษ์ทุนนิยมทั้งในเชิงวัฒนธรรมและระบบนิเวศนั้นเป็นมีนี่คือเหตุผลว่าทำไมงานของดอลสตอย ริคคูลส์ และ โครพอทกินจึงมีความเชื่อมโยงมาจนถึงปัจจุบัน

8. คำวิจารณ์ที่มีต่ออนาธิปไตยข้อสุดท้าย ก็คือพวกเขาไม่อยู่กับความเป็นจริง อนาธิปไตยไม่มีทางได้ผลหรอก นักสังคมนิยมที่สนับสนุนตลาด เดวิด มิลเลอร์ (David Miller) ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในหนังสือของเขา *สหอนาธิปไตย (Anarchism)* (1984) ที่เสนอแนะว่าอนาธิปไตยเป็นไปไม่ทางที่ว่ายิ่งงั้นก็เป็นฝ่ายถูก (heads I win, tails you lose) เขายอมรับว่าชุมชนที่วางอยู่บนหลักการแบบอน และมีโอกาสที่จะ “ประสบความสำเร็จแบบไม่ได้คาดคิด” แต่เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากมวลชน และเกิดการแทรกแซงจากรัฐด้วยการปราบปราม อนาธิปไตยแบบนั้นจึง “ล้มเหลว” เสมอ ในอีกทางหนึ่ง เขาเสนอว่าสังคมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ถ้าปราศจากรัฐรวมศูนย์ ดูเหมือนมิลเลอร์จะหลงลืมไปเสียแล้วว่า “ชุมชนแบบเครือญาติ” นั้นเคยดำรงอยู่และเป็นปฏิปักษ์กับ และเครือข่ายการแลกเปลี่ยนที่ปราศจากการควบคุมของรัฐก็มีมาตลอดในสังคมมนุษย์ แม้แต่ในสังคมของปลาโลมาที่ตาม รัฐนั้นเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในทางประวัติศาสตร์ และรูปแบบของรัฐชาติก็ดำรงอยู่มาไม่ก็ร้อยปีเท่านั้นเอง ชุมชนของมนุษย์ดำรงอยู่มาได้อย่างยาวนาน เป็นไปได้ไหมที่สังคมที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีอันซับซ้อนจะดำรงอยู่ได้โดยไม่ต้องมีอำนาจศูนย์กลาง? นี่เป็นคำถามที่ตอบยาก แต่ก็ไม่ใช่สิ่งที่ควรจะต้องปิดกั้น นักอนาธิปไตยหลายคนเชื่อว่าสังคมแบบนั้น มีระบบที่ซับซ้อนดำรงอยู่ในธรรมชาติโดยที่ไม่ต้องมีกลไกใดมาควบคุม อันที่จริงนักทฤษฎีหลายคนก็ไม่จำเป็นต้องบอกก็พอรู้ว่าถ้ามิลเลอร์เอาเกณฑ์ที่เขาตัดสินอนาธิปไตยในแง่ลบ— การแบ่งสรรความยุติธรรม และความกินดีอยู่ดีของคนในสังคม— มาใช้กับระบบทุนนิยม หรือ “คอมมิวนิสต์” โดยรัฐ เขาก็คงประกาศว่าระบบทั้งสองนี้เป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติและไม่อยู่กับ แต่อย่างน้อยมิลเลอร์ก็อาจจะช่วยชีวิตอนาธิปไตยออกมาจากถังขยะของประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยให้เราจำกัดความอำนาจที่ชั่วร้าย และรักษาความเป็นไปของการมีความสัมพันธ์ทางสังคม

พวกเราถูกคนอย่างฮาเยค (Friedrich Hayek) แธซเซอร์ (Margaret Thatcher) สตราเธิร์น (Marilyn Strathern) พุดกรอกหูว่า สังคมไม่มีอยู่จริง หรือเป็น “การจัดประเภทที่สืบสน” ซึ่งควรจะถูกตัดออกไปจากทฤษฎีต่างๆ ทั้งหมด รากศัพท์ของคำว่าสังคม (society) มาจากภาษาละติน *Societas* ซึ่งได้มาจาก *Socius* ที่แปลว่ามีมิตรสหาย เพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กิจกรรมที่ทำร่วมกัน นักอนาธิปไตยได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างคำว่าสังคมในความหมายข้างต้น

งานอันโด่งดังของเอดเกิลส์ *ต้นกำเนิดครอบครัว ทรัพย์สินส่วนตัว และรัฐ (The Origin of the Family, Private Property and the State)* (1884) มีฐานเกือบทั้งหมดมาจากงานทางมานุษยวิทยาของ ลิวอิส มอร์แกน (Lewis Morgan) *สังคมโบราณ (Ancient Society)* (1877) ถ้าลองตรวจสอบงานมาร์กซิสต์ เช่นงานของเลนิน ทรอตสกี กริมม์ ลูคัส ก็จะไม่พบมุมมองแบบยุโรปเป็นศูนย์กลาง และมองข้ามมานุษยวิทยาไป ใน *พจนานุกรมความคิดมาร์กซิสต์* (Bottomore 1983) คำว่า “มานุษยวิทยา” ถูกอธิบายโดยไม่กล่าวถึงงานของ รวมทั้งเหล่านักมานุษยวิทยาสายมาร์กซิสต์ฝรั่งเศสช่วงปี 1970 เลย ที่น่าประหลาดใจพอแก่ก็คืองานมาร์กซิสต์ *ระบบการผลิตก่อนทุนนิยม (Pre-Capitalist Modes of Production)* (Hindness and Hirst 1975) ไม่เพียงแต่จะเสนอว่า “วัตถุ” ในเชิงทฤษฎีนั้นไม่มีจริง และปฏิเสธประวัติศาสตร์ในฐานะหัวข้อที่ควร แต่ยังมีมุมมองข้ามมานุษยวิทยาไปโดยสิ้นเชิง สิ่งนี้สมเหตุสมผลเนื่องจากทัศนคติของนักวิชาการมาร์กซิสต์หลายคนที่ไม่ใช่ดีลัทธิอนาธิปไตยเลย ตัวอย่างเช่น เพอร์รี แอนเดอร์สัน (Perry Anderson) วอลเลอ์สไตน์ (Immanuel Wallerstein) และธอมป์สัน (E.P. Thompson)

นักอนาธิปไตยกับมานุษยวิทยา: โครพอทกิน (Kropotkin) บู้คชิน (Bookchin) แคลสท์ (Clastres) เซอร์ซาน (Zerzan)

ในการตรวจสอบเหล่านักอนาธิปไตยที่ใช้วิชามานุษยวิทยาในงานของพวกเขา ผมจะพูดถึงนักเขียนเพียง 3 คน ได้แก่ โครพอทกิน (Peter Kropotkin) บู้คชิน (Murray Bookchin) แคลสท์ (Pierre Clastres) และ เซอร์ซาน (John Zerzan)

โครพอทกินนั้นเป็นนักอนาธิปไตยที่มีชื่อเสียง แต่ก็เป็นนักภูมิศาสตร์ด้วย และการที่เขาเดินทางไปหลากหลาย ทำให้เขามีความสนใจเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ สิ่งเหล่านี้ปรากฏออกมาในงานเขียนคลาสสิกของเขา *การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid)* ตีพิมพ์ในปี 1903 ในหนังสือเล่มนี้ โครพอทกินได้พยายามที่จะแสวงหาชีวิตในทางสังคมและองค์อินทรีย์นั้นไม่ได้เป็นสามประการลงที่จะมีแต่ความขัดแย้ง การแข่งขัน หรือกฎ “ผู้แข็งแกร่งจึงอยู่รอด” เพียงเท่านั้น แต่พื้นที่เหล่านี้ยังมีลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกัน และการระบบที่เอื้อประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย มันเป็นมิติทางนิเวศวิทยาที่มาจากความคิดของดาร์วิน ปรากฏออกมาในบทสุดท้ายของหนังสือ *กำเนิดสปีชีส์ (The Origin of Species)* ซึ่งสำหรับโครพอทกินแล้วเขามองว่าความคิดดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญมาก การร่วมมือกันต่างหากที่เป็นปัจจัยแทนที่จะเป็นการต่อสู้ฆ่าฟัน ตัวอย่างที่เขายกขึ้นมาคือบรรดาโลเคนส์ที่ขึ้นอยู่ทั่วๆ ไป เป็นหนึ่งในรูปแบบของชีวิตที่พื้นฐานที่สุด และสามารถพบเห็นได้ทุกที่

หนังสือของโครพอทกินให้รายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่ใช่แค่กลุ่มคนหาของปลาโลมาเช่นชนเผ่าเบอร์ยัต (Buryat) หรือชนเผ่าคาบิล (Kabyle) (คนสองกลุ่มนี้เป็นที่รู้จักกันดีในงานของบูร์เดียร์) แต่ยังมีพูดถึงเมืองในยุคกลาง และสังคมยุโรปในปัจจุบันอีกด้วย ในหนังสือ *ASA Monograph on Socialism* (Hann 1993) มีบทความอยู่ 2 ชิ้นที่กล่าวถึงภาวะอติปัตย์ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ในปัจจุบัน อัลัน บาร์นาร์ด (Alan Barnard) เขียนถึงประเด็น “คอมมิวนิสต์ยุคบุพกาล” และ “การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” ของกลุ่มคนหาของปลาโลมาที่อาศัยอยู่ในทะเลทรายคาลาฮารีบริเวณแอฟริกา

ในขณะที โจอันนา โอเวอริง (Joanna Overing) เขียนถึงเรื่อง “สภาวะอนาธิปไตย กับแนวคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ร่วม” (anarchy and collectivism) ในกลุ่มชนเผ่าปิอาโรอา (Piaroa) ในประเทศเวเนซุเอลา ซึ่งมีระบบการผลิตแบบการปลูกพืชสวนไว้บริโภค บทความของเบอร์นาร์ดีมีชื่อเรื่องว่า “โครพอทลินไปเยือนฟากบุงแมน” ซึ่งให้เห็นว่าอนาธิปไตยยังเป็นประเด็ โครพอทลินมีความสนใจที่จะทำความเข้าใจ “อัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์” (creative genius) ของผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในช่วงที่เขานิยามว่าเป็น “ยุคสมัยแบบคลัน (clan)” ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ และสนใจศึกษาพัฒนาการของสถาบันต่างๆ ที่สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ แต่ไม่ได้นำมาซึ่งการปฏิเสธสิทธิในตัวคนแบบ และโครพอทลินก็ต่างจากนักมานุษยวิทยาคนอื่นๆ เพราะเขามองว่าความเป็นเอกเทศ (individuality) กับสิทธิในตัวคนของปัจเจกนั้น มีความแตกต่างจากแนวคิดปัจเจกนิยม (individualism)

เมอร์เรย์ บุกชิน (Murray Bookchin) เป็นบุคคลที่แนวคิดของเขาก่อให้เกิดการถกเถียงในวงกว้าง เช่นการสนับสนุนสถาปนาประชาชนและการจัดการตนเองแบบเทศบาล การเน้นย้ำศักยภาพของเมืองในการเป็น การวิพากษ์อย่างแข็งกร้าวต่อเหล่านักนิเวศที่เกลียดชังมนุษย์และสรรเสริญธรรมชาติเกินเหตุ ซึ่งเขามักจะได้เปรียบอย่างผิดร้อนเกี่ยวกับประเด็นเหล่านี้อยู่เสมอ แต่บุกชินเป็นพวกที่ให้ความสำคัญกับกระแส และประวัติศาสตร์ การกล่าวถึงความสำเร็จของมนุษยชาติ ทำให้เขาก้าวข้ามเข้ามาในวิชามานุษยวิทยาอย่างหนัก งานของเขาได้อิทธิพลมาจาก พอล ราดิน (Paul Radin) และ โดโรธี ลี (Dorothy Lee) ทั้งคู่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมในอเมริกา ในหนังสือ *นิเวศวิทยาของเสรีภาพ (The Ecology of Freedom)* (1982) บุกชินอุทิศบทหนึ่งเพื่ออธิบายในสิ่งที่เขาเรียก “สังคมอินทรีย์ (organic society)” เพื่อเน้นย้ำถึงลักษณะสำคัญในสังคมมนุษย์ยุคบุพกาล ความเสมอภาคเริ่มต้นที่ปราศจากค่านิยมในการบังคับครอบงำ ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างปัจเจกและความตระหนักในเรื่องทรัพยากรส่วนรวม ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สิทธิในการบริโภคผลผลิต และความสัมพันธ์กับโลกธรรมชาติซึ่งมีลักษณะต่างตอบแทนอย่างกลมกลืน มากกว่าการครอบครอง แต่บุกชินก็เรียกร้องให้เราเรียนรู้จากอดีต และเรียนรู้จากวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ใ แทนที่จะมองชีวิตแบบหาของปลาสดตัวในแบบโรมันติก หรือพยายามเลียนแบบพวกเขา

ปีแอร์ แคลสต์ (Pierre Clastres) เป็นทั้งนักอนาธิปไตยและนักมานุษยวิทยา งานคลาสสิกของเขามีชื่อว่า “สังคม ต้าน รัฐ (Society against the State)” (1977) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนชาวพื้นเมืองในอเมริกาใต้ เช่นชนเผ่าอาเช่ (Aché) เช่นเดียวกับ ทอม เพน (Tom Paine) และนักอนาธิปไตยรุ่นก่อนหน้า แคลสต์ได้อธิบายอย่างชัดเจนถึงข้อแตกต่างระหว่าง และเสนอว่าแก่นสารของสิ่งที่เขาเรียกว่าสังคม “โบราณ” ทั้งแบบหาของปลาสดตัวหรือยุคหินใหม่ที่มีการปลูก ก็คือการใช้วิธีการเชิงสถาบันเพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจแยกออกจากชีวิตทางสังคม เขาว่าพึงรำพันว่าปรัชญา “ความสัมพันธ์แบบเผด็จการของคำสั่งและการทำตามคำสั่งที่เป็นไปตามลำดับชั้น” ดังนั้นตะวันตกจึงมองอำนาจว่าเป็นเรื่องของการบังคับ แคลสต์ได้ทบทวนอำนาจนาชาติพันธุวรรณาเกี่ยวกับ แคลสต์เสนอว่าคนเหล่านี้มีความแตกต่างจากอินคาตรงที่ว่าพวกเขา “มีความตระหนักถึงประชาธิปไตยและ ซึ่งแม้แต่คนที่เป็นหัวหน้าเผ่ายังขาดซึ่งอำนาจในเชิงบังคับด้วยซ้ำไป สำหรับแคลสต์แล้ว สังคมโบราณมักถูกมองว่าจะต้องเต็มไปด้วยอำนาจแบบบีบบังคับ ซึ่งกลายเป็นว่าสารัตถะของมันคือการปฏิบัติ เขาโต้แย้งว่าความเกรี้ยวกราดป่าเถื่อนของสังคมชนเผ่าถูกพูดกันเกินจริงไปมาก ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพา เพราะในสภาวะปกติก็มิอาหารให้บริโภคกันอย่างอุดมสมบูรณ์และหลากหลาย ชุมชนเหล่านั้นจึงเป็นนักเสม

ซึ่งงานเหล่านี้แทบจะไม่มีคำพุ่มเฟือยและหรือข้ออ้างใดๆ อย่างที่นักวิชาการมาร์กซิสต์ เสรีนิยม และพวกหลังสมัยใหม่เป็น

- คำวิจารณ์อีกแบบหนึ่งซึ่งตรงข้ามกับข้อที่แล้ว คือพวกเขาดูแคลนลัทธิอนาธิปไตยว่าเป็นพวกไม่สนใจ และไม่ยอมลงมือทำอะไร ดังที่นายโจนาธอน พอร์ริท (Jonathan Porritt) อดีตหัวหน้าพรรคกรีนเคยพูดว่า พวกอนาธิปไตยไม่เคยทำอะไรเลยนอกจากสนใจแต่เรื่องของตัวเอง เพียงเพราะว่านักอนาธิปไตยไม่เคยสังกัดพรรคการเมืองใด ทำให้พอร์ริทมองว่าพวกเขาไม่เคยอยู่กับ “โลกแห่งความเป็นจริง” แดงการณของพรรคกรีนนั้นเต็มไปด้วยหลักการเรื่องสังคมแบบกระจายอ ความเท่าเทียม ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศ การร่วมแรงร่วมใจ และสถาบันที่มีความยืดหยุ่น สิ่งเหล่านี้ถูกยึดมาเป็นแนวคิดของพรรคกรีนทั้งที่นักอนาธิปไตยอย่างโครพอทลินเคยพูดเอาไว้ว่าเป็น แต่กลายเป็นว่ามุมมองแบบนี้ของพอร์ริทนั้นก็กลายเป็นแค่เรื่องของการเมืองแบบพรรคไปเสีย ในฐานะที่เขาเป็นคนออกสื่อบ่อยครั้ง พอร์ริทได้สร้างความเข้าใจผิดอย่างมหันต์เกี่ยวกับอนาธิปไตย อนาธิปไตยไม่ใช่ว่าไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และยังไม่ใช้การลอยห่างออกมาเป็นแค่เพียงปัจเจกที่หัน แต่อนาธิปไตยนั้นเป็นภัยต่อการเมืองแบบสภาหรือพรรคการเมืองต่างหาก เพราะว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงสำหรับอนาธิปไตยต้องเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเท่านั้น การเลือกคนเข้าไปเป็นผู้แทนในสภาทุกๆ 5 ปีจึงเป็นเรื่องหลอกลวง เพราะเป็นการสร้างความชอบธรรม นักอนาธิปไตยจึงมีหลายแบบ พวกเขาเสนอวิธีต่างๆ ในการตั้งคำถามและเปลี่ยนแปลงระบบที่เต็มไปด้วย เช่นการสร้างคอมมูน การต่อต้านในชีวิตประจำวัน สหกรณ์นิยม (syndicalism) ประชาธิปไตยแบบเทศบาล (municipal democracy) การจลาจล (insurrection) การกระทำซึ่งหน้า (direct action) และการให้การศึกษา เหตุผลหนึ่งที่ว่าทำไมนักอนาธิปไตยบางคนถึงทู่ทู่และให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้และใน ก็คือพวกเขาต้องการหลีกเลี่ยงการจัดตั้งแบบพรรคการเมือง แล้วก็ไม่ต้องใช้ความรุนแรงด้วย นักอนาธิปไตยได้วิพากษ์แนวคิดเรื่องพรรคการเมืองแบบผู้นำมาโดยตลอด พวกเขาหวังว่ามันมีโอกาสที่จะกลายเป็นเผด็จการไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง และจากสิ่งที่เกิดขึ้นในการปฏิวัติศาสตร์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าคำเตือนของพวกเขา นั้นถูกต้อง
- ข้อวิจารณ์ต่ออนาธิปไตยอันแสนสม่าเสมอจากพวกมาร์กซิสต์ก็คือ มันเป็นยูโทเปียและความโรแมนติกของชาวนาและนายทุนน้อย (petit-bourgeois) หรือเป็นความเพ้อฝันของคอนรูนใหม่ การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรมของ จอห์น ฮาร์ท (John Hart) ที่ศึกษาลัทธิอนาธิปไตยกับชนชั้นแรงงานชาวเม็กซิโก (1978) และงานของ เจโรเม่ มินท์ซ (Jerome Mintz) ที่ศึกษากลุ่มอนาธิปไตยในเมืองคาสัส บิเอฆาส ประเทศสเปน ก็เพียงพอแล้วที่จะปฏิเสธคำบิดเบือนใส่ร้ายเหล่านั้น ขบวนการอนาธิปไตยไม่ได้จำกัด เพราะมันก่อกำเนิดมาจากคนงานในเขตเมือง ซึ่งเป็นที่ที่ อนาธิปไตยสหกรณ์นิยม (anarcho-syndicalism) ได้ถูกพัฒนาขึ้น อีกทั้งอนาธิปไตยก็ไม่ใช่ยูโทเปียหรือแนวคิดของคนยุคโท เหล่านักอนาธิปไตยทำการสร้างลักษณะการรวมหมู่ที่แท้จริง และวิพากษ์รูปแบบของศาสนามาตลอด ในบรรดานักอนาธิปไตยรุ่นแรกๆ ไม่มีใครเลยที่คิดว่าการเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใดจะสามารถทำได้ “โฆษณาชวนเชื่อด้วยการกระทำ” (propaganda by deed) หรือ “การประท้วงหยุดงานในรูปแบบทั่ว ดังที่รีคลุสและเบิร์กแมนกล่าวไว้ในงานของพวกเขา โดยตระหนักได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็น

ดังนั้นอนาธิปไตยจึงเป็นแค่ฝันเฟื่อง เป็นมุมมองที่ไม่สมจริงเกี่ยวกับยุคทองที่ไม่เคยดำรงอยู่ ดังนั้นการใช้อำนาจบีบบังคับจึงเป็นเรื่องจำเป็นเสมอ ความจริงก็คือ นักอนาธิปไตยไม่เคยคิดแบบรัฐคนอย่างบาดูนิทกีวิพากษ์วิจารณ์นักปรัชญาการเมืองศตวรรษที่ 18 อย่างแสนสันต์ นักอนาธิปไตยส่วนใหญ่คิดว่ามนุษย์ก็มีทั้งดีและเลว ถ้าพวกเขาคิดว่ามนุษย์ดีไปเสียทั้งหมด พวกเขาจะมีปัญหาเกี่ยวกับการถูกปกครองหรือเปล่าละ? นั่นเป็นเพราะว่าพวกเขามีมุมมองที่เป็นจริงมากกว่า ดังนั้นพวกเขาจึงต่อต้านอำนาจบีบบังคับทุกรูปแบบ นักอนาธิปไตยต่อต้านอำนาจที่ในภาษาฝรั่งเศส *puissance* ซึ่งแปลออกมาได้ว่า “อำนาจเหนือ” (นักอนาธิปไตยไม่ได้ต่อต้านอำนาจแบบ *pouvoir* หรืออำนาจในการทำอะไรบางอย่าง) และพวกเขายังเชื่อเหมือนกับ ลอร์ด แอคตัน (Lord Acton) ที่ว่า อำนาจนั้นทุจริต และอำนาจสัมบูรณ์ก็ย่อมเป็นการทุจริตโดยสัมบูรณ์ เช่นเดียวกับ พอล โกลด์แมน (Paul Goldman) เขียนไว้ว่า “ประเด็นก็คือไม่ว่ามนุษย์จะดีพอสำหรับสังคมใด สิ่งสำคัญมันอยู่ที่ว่าเราจะพัฒนาสถาบันทางสังคมแบบไหน ที่จะนำไปสู่การขยายศักยภาพในด้านปลุกความเมตตาต่อมนุษย์คนอื่น การอยู่ร่วมกันในสังคม และเสรีภาพ”

2. อนาธิปไตย ถูกทำให้เชื่อว่าเป็นสิ่งเดียวกันกับความวุ่นวายและความไร้ระเบียบ มันก็จริงที่ผู้คนก็มักใช้คำนี้เพื่อสื่อความหมายเช่นนั้น แต่อนาธิปไตยที่นักอนาธิปไตยส่วนใหญ่เข้าใจ อนาธิปไตยคือสภาพสังคมที่มีระเบียบเป็นพื้นฐาน มันไม่ได้หมายถึงความโกลาหลหรือไร้การจัดการ เพราะมันเป็นสังคมที่วางอยู่บนฐานความเป็นอิสระของปัจเจก ที่มาร่วมแรงร่วมใจกัน โดยที่ไม่ต้องมีผู้ปกครองหรือการใช้อำนาจเชิงบีบบังคับ ดังที่พรุดองซีให้เห็นว่าเสรีภาพนั้นคือต้นกำเนิดที่เหมือนกันเหล่านักอนาธิปไตยก็ได้ประณามความโกลาหล พวกเขาถือว่าความโกลาหลและเจตนาที่บาดูนิทกีกล่าวว่าการทำลายคือการกระทำที่สร้างสรรค์
3. อีกสมการหนึ่งก็คือ อนาธิปไตยเท่ากับความรุนแรง พวกเขาบอกว่าอนาธิปไตยเป็นเรื่องของการก่อการวางระเบิด และการใช้ความรุนแรง และมีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งชื่อว่า *ตำราอาหารของพวกอนาธิสต์ (The Anarchist Cookbook)* ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำระเบิดและโดนาไมต์ แต่ก็อย่างที่เบิร์ตแมนเคยเขียนเอาไว้ว่า ความพยายามในการใช้ความรุนแรงเพื่อต่อสู้กับการกดขี่ ไม่ว่าจะในกลุ่มการเมืองหรือศาสนาใดก็เคยใช้ความรุนแรง ทั้งพวกชาตินิยม เสรีนิยม สังคมนิยม สตรีนิยม รีพับลิกัน กษัตริย์นิยม ชาวพุทธ ชาวมุสลิม ชาวคริสต์ เดโมแครท อนุรักษนิยม ฟาสซิสต์ และรัฐบาลทุกแห่งก็วางอยู่บนฐานของการใช้ความรุนแรงอีก แต่นักอนาธิปไตยส่วนใหญ่เห็นต่อต้านความรุนแรงและการก่อการร้าย อนาธิปไตยมีโยอันแซ็งแ แต่พวกเขาไปไกลกว่านั้นอีกก้าว นักอนาธิปไตยตั้งคำถามกับความรุนแรงประเภทหนึ่งที่คนทั่วไปไม่ และมันเป็นความรุนแรงที่เลวร้ายที่สุด ก็คือความรุนแรงในนามของกฎหมาย นักอนาธิปไตยที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น ตอลสตอย (Leo Tolstoy) เดอ แคลร์ (De Cleyre) กานธี (Gandhi) ล้วนแต่เป็นนักสันติวิธี
4. นักอนาธิปไตยถูกกล่าวหาโดยเฉพาะจากพวกมาร์กซิสต์ว่าเป็นคนที่ไม่สนใจทฤษฎีต่อต้านปัญญาชน หรือเป็นกลุ่มคนที่มักจะทำอะไรโดยที่ไม่ระมัดระวัง แต่ถ้าเราพิจารณาการอนาธิก็จะพบว่านักอนาธิปไตยหรือบุคคลที่เข้าใจอนาธิปไตยหลายๆ คนนั้นเป็นผู้ที่ใช้ปัญญาได้อย่างดีเยี่ยม และเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์อย่างแท้จริง ยิ่งไปกว่านั้นนักอนาธิปไตยก็ได้เขียนงานที่ทรงอิทธิพลเพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงโครงการทางปรัชญาและแนวคิดทางสังคมของพวกเขา

พวกเขาสามารถควบคุมกำหนดชีวิตและกิจกรรมของตัวเองได้ สำหรับแคลสท์ จุดหักเหสำคัญของสังคม “โบราณ” ไปเป็นสังคม “ในประวัติศาสตร์” นั้นไม่ใช่การปฏิวัติยุคหินใหม่หรือการมาถึงของการเกษตร แต่เป็น “การปฏิวัติทางการเมือง” ที่มีการทำเกษตรในระดับเข้มข้นและการปรากฏออกมาของสิ่งที่เรียกว่า รัฐ

ประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ของแคลสท์ถูกยืนยันโดย จอห์น เกลดฮิลล์ (John Gledhill) (1994) ซึ่งให้คำวิจารณ์ที่มีคุณค่าต่อทฤษฎีปรัชญาการเมืองตะวันตกที่นิยามอำนาจในเชิงบีบบังคับ และชี้แนะให้ลดการมองประวัติศาสตร์ในแบบสัญลักษณ์ โดยมองมันในเชิงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์คือการพยายามที่จะธำรงรักษาความเป็นอิสระของตนเองเอาไว้ และยืนหยัดต่อต้านการบุกรุกและการ

ในขณะที่แคลสท์และบูคชินมองว่า การครอบงำทางการเมืองและสังคมแบบลำดับขั้นเริ่มต้นขึ้นจากการที่รวมไปถึงการเกิดขึ้นของรัฐ แต่สำหรับ จอห์น เซอร์ซาน (John Zerzan) เขามีความเห็นต่าง โดยมองว่าการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ตามบ้านเรือนคือสิ่งที่นำมาซึ่งการสิ้นสุดของยุคที่มนุษย์จะได้ใช้ชีวิตอย่างอิสระ การเกษตรในตัวเองคือความแปลกแยกรูปแบบหนึ่ง มันแสดงถึงภัยของการสูญเสียการติดต่อกับโลกธรรมชาติมาถึงของเกษตรกรรมจึงนำมาซึ่ง “จุดจบความความไร้เดียงสา” และการล่มสลายของ “ยุคทอง” เหมือนกับการที่มนุษย์ถูกขับออกจาก “สวนอีเดน” อย่างไรก็ตาม อีเดนไม่ได้ถูกนิยามว่าเป็นสวน แต่เป็นการดำรงอยู่ของวิถีชีวิตแบบหาของป่าล่าสัตว์ ไม่น่าแปลกใจเลยกับการที่เซอร์ซาน (1988, 1994) นำเอาข้อมูลเชิงมานุษยวิทยาสนับสนุนข้อเสนอเกี่ยวกับ “บุพกาลนิยม” (primitivism) ของเขา และเพื่อพรรณานให้เห็นว่าสังคมแบบหาของป่าล่าสัตว์นั้นเป็นสังคมเสมอภาคนิยม เป็นของแท้ (authentic) และเป็น “การปรับตัวเข้าหาธรรมชาติที่ประสบความสำเร็จที่สุดเท่าที่มนุษย์ชาติเคย” (1988) เซอร์ซานมองว่าแม้แต่วัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ และลัทธิหมอผี (shamanism) ที่ดำรงควบคู่กับสังคมหาของป่าล่าสัตว์นั้นมันเริ่มต้นของการพยายามที่จะควบคุมใช้งานธรรมชาติและมนุษย์ เขาเสนอให้เห็นถึงโลกหลังวันพิพากษา แม้ว่าเขาจะไม่เชื่อพระเจ้าก็ตาม เซอร์ซานอธิบายอดีตของเราที่เคเต็มไปด้วยคุณความดี และเป็นชีวิตที่แท้จริง ส่วนแปดพันปีต่อมาในประวัติศาสตร์มนุษย์ หลังจากการล่มสลาย (คือการเกิดขึ้นของการเกษตร) ถูกมองว่าเป็นความชั่วร้าย การควบคุมแบบลำดับขั้น การทำอะไรซ้ำๆ เหมือนเครื่องจักรทำให้ความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ลดลงไป นำมาซึ่งความด้านชาทางกาผลิติตต่างๆ ที่เกิดจากจินตนาการอันสร้างสรรค์ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการทำไร่ ปลูก ปรัชญา เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ ชีวิตในเมือง วัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ ล้วนแต่ถูกเซอร์ซานมองในแง่ลบที่เขาบอกว่าอนาคตเราจะเป็น “บุพกาลนิยม” เซอร์ซานไม่ได้บอกอะไรกับเราในประเด็นนี้ว่ามันจะเป็นเช่นนั้นได้อย่างไรในสภาวะที่โลกใบนี้ต้องแบกรับมนุษย์เอาไว้ราว 6 พันล้านคน หลักฐานบ่งชี้ว่าวิถีชีวิตแบบหาของป่าล่าสัตว์นั้นสามารถเลี้ยงดูมนุษย์ได้แค่เพียงหนึ่งหรือสองคน หรือว่า “บุพกาลนิยมโลกอนาคต” คงจะมาถึงอย่างเลี่ยงไม่ได้ และไม่ใช่การกลับไปสู่พระเจ้าแต่เป็นการดำรงในขณะนี้นักนักวิทยาศาสตร์คิดลึกลับมักจะเชิดชูยุคทองของเกษตรกรรมแบบชาวนา แต่เซอร์ซานเป็นพวกที่คล้ายกับ ฟาน เดอร์ โปสต์ (Laurens van der Post) ที่สรรเสริญวิถีชีวิตแบบหาของป่าโดยนำเอางานทางมานุษยวิทยาเข้ามาเข้าไป ไม่ว่า “ภาพอะพอลอมของลัทธิบุพกาล” ในตัวของมันเองจะเป็นอาการเห็นต่างจากผู้คนในเมือง และปัญญาชนในโลกธรรมชาติ ดังที่บูคชิน (1995) และเรย์ อัลเลน (1986) กล่าวไว้หรือไม่ก็ตาม ผมก็คงจะปล่อยให้คนอื่นตัดสินกันเอง

บทสะท้อนว่าด้วยลัทธิอนาธิปไตย

คำว่า [anarchy] มีรากมาจากกรีก มีความหมายอย่างตรงๆ ว่า “ไร้ผู้ปกครอง” นักอนาธิปไตยคือคนที่ปฏิเสธการปกครอง หรืออำนาจบีบบังคับ รวมทั้งลำดับชั้นและการครอบงำทุกรูปแบบ พวกเขาเป็นปฏิปักษ์กับสิ่งที่นักอนาธิปไตยชาวเม็กซิกัน ฟลอเรส มากอน (Flores Magón) เรียกว่า “ความมืดมนสามอย่าง” ได้แก่ รัฐ ทู และโบสถ์ นักอนาธิปไตยจึงต่อต้านทั้งทุนนิยมและรัฐไปพร้อมกัน รวมถึงอำนาจทางศาสนา แต่นักอนาธิปไตยก็เสาะหาการสถาปนาสภาวะอนาธิปไตยในหลายๆ วิธี เช่น สังคมกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลาง (decentralised society) ที่ปราศจากสถาบันซึ่งใช้อำนาจบีบบังคับที่จัดการตนเองผ่านสหพันธ์และการรวมกลุ่มแบบสมัครใจ ทั้งนี้ พวกนักอิสระนิยมฝ่ายขวาอย่างเช่น มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) รอทบาร์ด (Rothbard) และอาย แรนด์ (Ayn Rand) ที่มีจะถูกนิยามอยู่บ่อยครั้งว่าเป็น “นักอนาธิปไตยทุนนิยม” และพวกที่แก้ต่างให้ทุนนิยมอย่างซันเซ็งนั้น ไม่ได้มีเส้นสีของอนาธิปไตยที่แท้จริงแต่อย่างใด

สิ่งสำคัญคือ เหล่านักอนาธิปไตยให้การสนับสนุนคุณค่าที่เกิดขึ้นมาในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ และเชื่ออย่างหนักแน่นว่าคุณค่าเหล่านี้ขึ้นตรงซึ่งกันและกัน ดังที่บาคูนิน (Mikhail Bakunin) ได้กล่าวเอาไว้ว่า “เสรีภาพที่ปราศจากสังคมนิยมก็คือความเป็นอนิสลิตซ์ช และสังคมนิยมที่ปราศจากเสรีภาพก็คือการตกเป็นทาสและความโหดเหี้ยม” จึงเป็นที่แน่นอนว่าเหล่านักอนาธิปไตยและคำวิพากษ์ที่รุนแรงต่อแนวคิดของมาร์กซ์ ลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และระบอบแบบโซเวียตนั้นมักจะมาจากเหตุ เช่น เบิร์กแมน (Alexander Berkman) โกลด์แมน (Emma Goldman) และมักซิมอฟฟ์ (Gregori Maximoff) งานของมักซิมอฟฟ์ชิ้นหนึ่งที่สำคัญอย่างมากมีชื่อว่า *กิลโยตินกำลังทำงาน* (The Guillotine at Work) (1940) ในหนังสือเล่มนี้เขาอธิบายว่าการเมืองของเลนินและทรอสกีนั้นไม่ต่างออกไปเป็นพวกปฏิกริยาเหมือนกัน

จากการล่มสลายของระบอบโซเวียตทำให้ตอนนี้พวกมาร์กซิสต์กำลังอยู่ในสภาวะสับสนและแตกแยก ไม่รู้ว่าจะไปในทิศทางใด ได้แต่มองหาราคที่พวกเขาจะทอดสมอทางการเมือง พวกเขามุ่งไปหาฟายเยค (Hayek) หรือไมเคิลเคนส์ (Keynes) แต่ไม่ว่าจะไปทางไหน การสร้างสังคมนิยมของพวกเขาก็หลุดจากเส้นทางนักเขียนอนุรักษนิยมอย่าง โรเจอร์ สครูตัน (Roger Scruton) นั่นดูพิงใจกับการโจมตีเหล่ามาร์กซิสต์ว่าปิดแต่คนอย่างสครูตันกลับมีคบบอดเมื่อต้องพูดถึงระบบทุนนิยม และสิ่งที่มันสร้างขึ้นมา เช่น ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การปราบปรามทางการเมือง และการเสื่อมโทรมของระบบนิเวศ สิ่งเหล่านี้แทบจะไม่เคยถูกพูดถึงออกจากปากของพวกแก้ต่างให้กับทุนนิยมอย่างเช่นสครูตัน หรือฟูกูยาม่า (Francis Fukuyama) เลย พวกเขามองแคว่มันเป็นปัญหา “พื้นๆ” ที่จะต้องก้าวผ่านไป แต่ไม่ได้มองว่ามันสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบทุนนิยม

อนาธิปไตยสามารถถูกมองได้สองรูปแบบ ดังนี้ ในทางหนึ่งมันถูกมองว่าคล้ายกับ “แม่น้ำ” ดังที่ ปีเตอร์ มาร์แชล (Peter Marshall) ได้อธิบายไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์อนาธิปไตย (2010) ของเขาเอาไว้ว่า อนาธิปไตยถูกมองว่าเป็น “แรงดลใจแบบอิสระนิยม” หรือ “ความรู้สึกแบบอนาธิปไตย” ที่ดำรงอยู่มาตลอดในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ซึ่งแรงดลใจเหล่านี้ก็ได้แสดงออกมาในหลายๆ วิธี เช่น ในงานเขียนของเล้าจือและลัทธิเต๋า ในแนวคิดของกรีกโบราณ ในความรู้สึกร่วมของสังคมนิยมในคำนิยามพื้นฐานของกลุ่มศาสนิกชนในแต่ละศาสนา ในขบวนการเคลื่อนไหวประเด็นที่ดินทำกินเช่นกลุ่มจี

ในความเป็นส่วนรวมที่ปรากฏขึ้นมาในช่วงสงครามกลางเมืองสเปน และในแนวคิดที่แสดงออกมาโดยกลุ่มดูเหมือนว่าความคิดแบบอนาธิปไตยจะปรากฏออกมาในขบวนการทางศาสนาทุกศาสนาไม่เว้นแม้แต่อิสลาม เช่นมุสลิมกลุ่มนัจด์ (Najdat, Najadat) เชื่อว่า “อำนาจนั้นเป็นของพระเจ้าแต่เพียงผู้เดียว” พวกเขาจึงรู้สึกว่าการไม่ต้องการอิหม่ามหรือคาลิฟคนใด แต่เลือกที่จะจัดการตนเองร่วมกันเพื่อมั่นใจว่าหลายปีก่อนผมเขียนบทความเกี่ยวกับเล้าจือ ผมเสนอว่าตำราเต๋าเต๋อจิง (Tao Te Ching) นั้นไม่ควรถูกมองว่าเป็นหนังสือศาสนา (ดังที่มันถูกเข้าใจแบบนั้นเป็นปกติ) แต่เป็นความเรียงทางการเมืองมากกว่า อันที่จริง มันหนังสืออนาธิปไตยเล่มแรกๆ เลยด้วยซ้ำ ปรัชญาที่ซ่อนอยู่ในเต๋อจิงคืออนาธิปไตยโดยฐานราก ดังที่ รูดอล์ฟ ร็อคเกอร์ (Rudolf Rucker) ได้เขียนเอาไว้เมื่อนานมาแล้ว

ในอีกทางหนึ่ง อนาธิปไตยอาจถูกมองว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวในประวัติศาสตร์และทฤษฎีทางการเมืองที่มีต้นกำเนิดในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 มันถูกแสดงออกมาในงานเขียนของ วิลเลียม ก็อดวิน (William Godwin) โดยเขาเขียนหนังสืออนาธิปไตยคลาสสิกที่มีชื่อว่า *คำถามว่าด้วยความยุติธรรมทางการเมือง* (An Enquiry Concerning Political Justice) (1793) เช่นเดียวกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม sans-culottes และ enragés ในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส และพวกราดิคัลอย่างเช่น โทมัส สเปนเซอร์ (Thomas Spencer) กับวิลเลียม เบลค (William Blake) ในเกาะอังกฤษ คำว่า “อนาธิปไตย” (anarchist) ถูกใช้ครั้งแรกในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศสเพื่อเป็นการอธิบายกลุ่ม sans-culottes ที่แปลตรงตัวว่า “พวกไม่มีกางเกง” ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานในฝรั่งเศสที่เรียกร้องให้เกิดการทำลายรัฐบาล

ลัทธิอนาธิปไตยในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ 19 ปรัชญาสังคมนิยมพื้นฐานของมันถูกคิดและกำหนดขึ้นโดยนักปฏิวัติชาวรัสเซีย มิคาอิล บาคูนิน (Michael Bakunin) มันเป็นผลมาจากการปะทะกันระหว่างเขากับมาร์กซ์และสหายผู้ให้การสนับสนุนรัฐนิยมในการก้าวไปสู่สังคมนิยม ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างการประชุมของสากลที่ 1 (International Working Men's Association) ในช่วงทศวรรษ 1860s อนาธิปไตยในรูปแบบคลาสสิกนั้น 1 แนวคิดอนาธิปไตยแบบนี้แสดงออกมาผ่านผลงานของนักอนาธิปไตยหลายๆ คนเช่น โครพอกิน โกลด์แมน ริกคัส และมาลาเตสตา (Errico Malatesta) แต่แนวทางสังคมนิยมของมันเป็นไปไม่มีความพยายามในการแยกสังคมนิยมกับอนาธิปไตยให้เป็นชั่วคราวซ้ำกัน เช่นงานของ เดวิด เปปเปอร์ (David Pepper 1996) ซึ่งผมคิดว่ามันทำให้เกิดความเข้าใจผิดทั้งในเชิงแนวคิดและประวัติ

ในบรรดาปรัชญาการเมืองทั้งหลายนั้น อนาธิปไตยอาจจะเป็นแนวคิดที่ดูแย่มากที่สุด มันถูกปฏิเสธ ไลร้าย ล้อเลียน สบประมาท เข้าใจผิด และบิดเบือนจากบรรดานักเขียนจากทุกฝักฝักการเมืองทั้งมาร์กซิสต์ เสรีนิยม เดโมแครท และอนุรักษนิยม ทีโอดอร์ รูสเวลท์ (Theodore Roosevelt) อดีตประธานาธิบดีอเมริกาได้บรรยายถึงลัทธิอนาธิปไตยเอาไว้ว่า “เป็นอาชญากรรมต่อเผ่าพันธุ์มนุษย์ มันถูกตัดสินว่าเป็นแนวคิดที่เป็นไปในทางทำลาย ใช้ความรุนแรง และสูญญานิยม มีคำวิพากษ์วิจารณ์จำนวนหนึ่งที่ต้องการกล่าวหาอนาธิปไตย และผมอยากจะลงอธิบายแก้ต่างให้กับข้อกล่าวหาทั้งหมด 8 ประเด็นด้วยกัน ดังนี้

1. มีคำกล่าวหาว่าพวกนักอนาธิปไตยนั้นไร้เดียงสา และโลกสวยเกินไปในการมองธรรมชาติของมนุษย์ เหมือนกับรูสเวลท์ที่มีมุมมองแบบโรแมนติคเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ ว่ามนุษย์โดยแก่นนั้นเป็นคนแต่จริงๆ แล้วมนุษย์ไม่ได้เป็นเช่นนั้น พวกเขาทั้งโหดร้าย ก้าวร้าว และเห็นแก่ตัว